

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

Гапша Наталія Олександрівна

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ
ЗАБОРГОВАНОСТІ»
(на матеріалах ТОВ «ІНСАЙТ+»)**

спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

АВТОРЕФЕРАТ

на здобуття освітнього ступеню «магістр»
за галуззю знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійною програмою
«Облік і оподаткування»

Чернігів -2020

Випускною кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Чернігівського національного технологічного університету Міністерства
освіти і науки України

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Сидоренко Олександр Олександрович,
Чернігівський національний
технологічний університет

Рецензент:

Головний бухгалтер

Євстигнєєва Катерина Василівна
ТОВ «ІНСАЙТ+»

Захист відбудеться «19» травня 2020 р. о 09.00 год. на засіданні
екзаменаційної комісії у Чернігівському національному технологічному
університеті

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту:

кандидат фіз.-матем. наук, доцент

Юрченко Марина Євгенівна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Правильна організація ведення обліку дебіторської заборгованості має стратегічне значення для підприємства та його форми власності. І результатом даного процесу являється досягнення поставлених стратегічних цілей та оптимізації податків, забезпечення фінансової стійкості підприємства та конкурентоспроможності.

Дебіторська заборгованість може бути несвоєчасно погашена, або ж повернута в неповному обсязі, що стає причиною виникнення безнадійної чи сумнівної дебіторської заборгованості.

Саме тому, враховуючи сучасні умови господарювання, створення добре організованої системи бухгалтерського обліку, що використовується для розрахунку з покупцями та замовниками, вирішує проблеми несвоєчасного погашення дебіторської заборгованості.

Розрахунки із замовниками і покупцями та організація їх обліку має прямий вплив на швидкість обертання обігових коштів, а від грошових коштів, що своєчасно надійшли, залежить рівень платоспроможності та абсолютної ліквідності підприємства.

Зважаючи на те, що реалізація продукції служить проміжною ланкою між виробництвом і споживанням, актуальність теми дипломної роботи пояснюється тим, що саме реалізація свідчить чи потрібне виготовлення продукції в конкретному обсязі, чи користується вона попитом у споживачів. Це в свою чергу потребує додаткового виготовлення продукції, товарів, що і дає можливість виникнення дебіторської заборгованості

Метою випускної кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних і методологічних положень з обліку дебіторської заборгованості, а також розробка практичних рекомендацій по удосконаленню організації обліку даних розрахунків.

У відповідності з метою була поставлена сукупність наступних **завдань**: дослідити сутність поняття дебіторської заборгованості та здійснити її

класифікацію; вивчити організацію обліку руху дебіторської заборгованості; узагальнити нормативно-правове забезпечення обліку дебіторської заборгованості; здійснити фінансово-економічну характеристику діяльності підприємства; дослідити процес організації бухгалтерського обліку на підприємстві; дослідити на предмет відповідності діючим методичним засадам методики обліку дебіторської заборгованості на підприємстві та здійснити її аналіз; розробити заходи з удосконалення облікової політики та системи бухгалтерського обліку на підприємстві, а також обґрунтувати шляхи підвищення ефективності діяльності ТОВ «ІНСАЙТ+».

Об'єктом дослідження є процес організації обліку та аналізу дебіторської заборгованості на підприємстві ТОВ «ІНСАЙТ+».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів організації обліку та аналізу дебіторської заборгованості.

Під час написання роботи застосовувалися звичайні (моніторинг, порівняння, аналіз та синтез, дослідження) та специфічні методи дослідження. Оформлення документальних операцій пов'язаних з дебіторською заборгованістю здійснюються за допомогою системного вивчення господарських процесів. Результати досліджень зображенні з використанням схематичних та графічних методів.

Інформаційною базою дослідження виступають теоретичні та методологічні основи, джерела навчальної, монографічної та періодичної літератури з обраної теми, праці вітчизняних та зарубіжних науковців, а також нормативно-правові акти, що регулюють облік дебіторської заборгованості, матеріали державної статистичної служби України, внутрішні документи підприємства, фінансова звітність ТОВ «ІНСАЙТ+».

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати дослідження спрямовані на удосконалення обліково – аналітичної роботи на ТОВ «ІНСАЙТ+» та підвищення ефективності його діяльності в цілому.

Структура та обсяг роботи. Дана робота складається із вступу, трьох розділів, 8 підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Основний

зміст викладений на 77 сторінок, робота містить 7 рисунків, 19 таблиць та 9 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** наведена актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи, встановлено мету, завдання, предмет та об'єкт, інформаційна база дослідження, практичне значення та досягнення результатів дослідження.

У **першому розділі «Теоретико-методичні основи організації обліку та аналізу основних засобів»** викладена економічна сутність дебіторської заборгованості та її класифікація, розглянуто особливості організації обліку дебіторської заборгованості та приведений стислий огляд нормативно-правового регулювання обліку дебіторської заборгованості.

На сьогодні щодо трактування поняття "дебіторська заборгованість" не досягнуто єдності поглядів вчених. Але одне з найпростіших і часто використовуваних понять дебіторської заборгованості є «Дебіторська заборгованість - це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату». В свою чергу, дебітори – це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. Для більш детального поняття вибирають таке визначення : дебіторська заборгованість - це складова оборотного капіталу, яка представляє собою вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції послуг.

Важливе значення для організації обліку та управління дебіторською заборгованістю має її класифікація. Класифікацію дебіторської заборгованості представленої в науковій статті Сидоренко О. О. зображена на рис. 1.1:

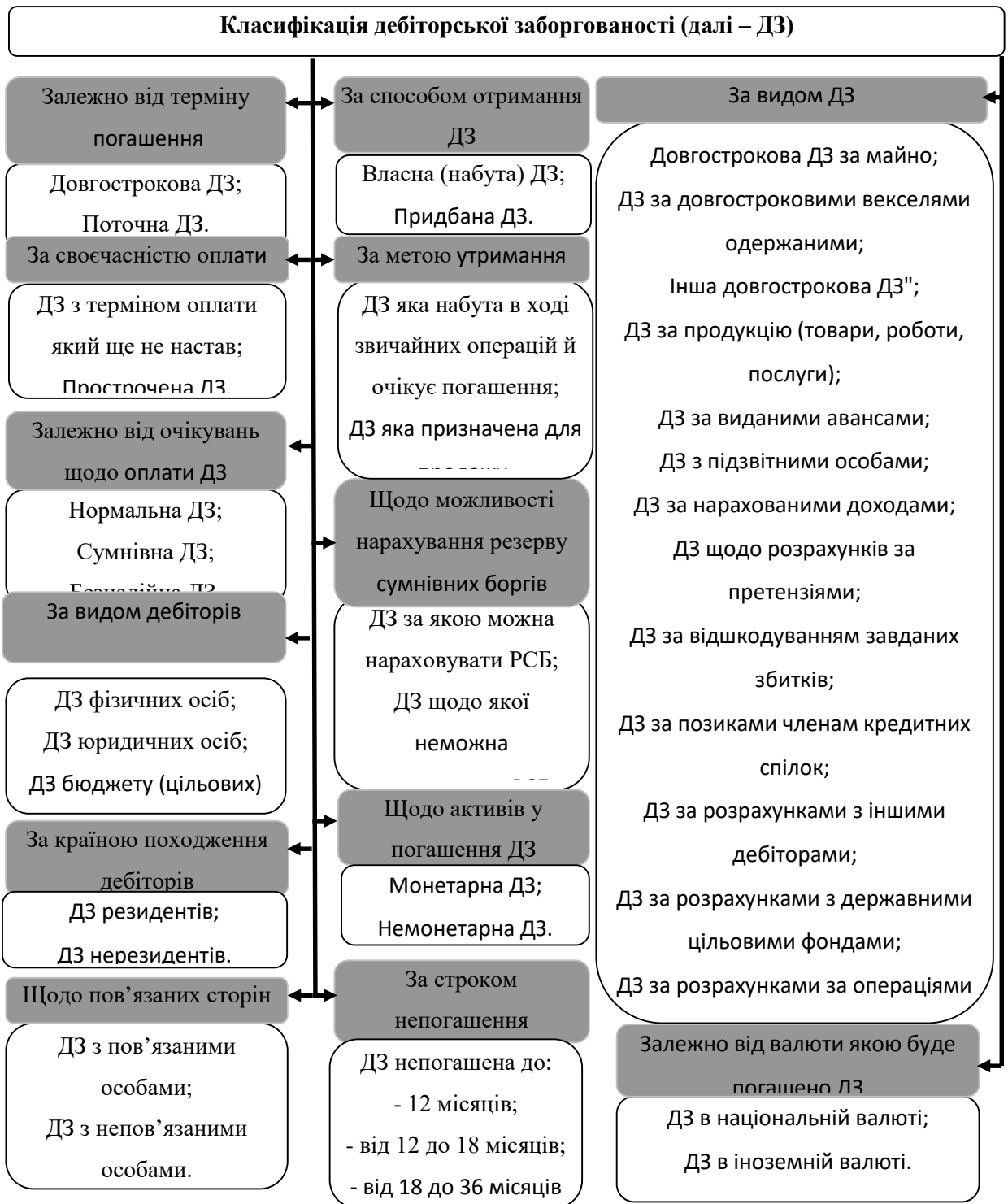

Рис. 1 Класифікація дебіторської заборгованості для цілей обліку та управління

В бухгалтерському обліку дебіторська заборгованість відображається у вигляді первинних документів та господарських договорів, що підтверджують факт проведення господарської операції.

Первинними являються ті документи, в яких міститься інформація про господарські операції, враховуючи дозволи та розпорядження власника на їх проведення. Документи можуть створюватися як в письмовій, так і в електронній формі.

Під **господарською операцією** вважається дія, яка викликає зміни у структурі активів і зобов'язань та власному капіталі підприємства.

Облік дебіторської заборгованості ведеться на основі приймально-здавальних актів, в яких зазначається:

- номер та дата накладної;
- назва та реквізити замовника;
- номер та дата договору;
- одиниці виміру та кількості продукції;
- оптова ціна та вартість продукції.

Для погашення дебіторської заборгованості використовуються такі документами: виписка банку; прибуткові касові ордерами; платіжні доручення. Порядок та форму розрахунків з покупцями і замовниками визначають заздалегідь укладеними договорами. Складання договорів є відповідальною та дуже важливою частиною бухгалтерського обліку для контролю дебіторської заборгованості.

Аналітичний облік дебіторської заборгованості організовується за допомогою таких рахунків: **16** – «Довгострокова дебіторська заборгованість» **34** - "Короткострокові векселі одержані"; **36** - "Розрахунки з покупцями і замовниками"; **37** - "Розрахунки з різними дебіторами"; **38** - "Резерв сумнівних боргів".

Для обліку та контролю правильного і раціонального використання коштів, дебіторську заборгованість регламентують відповідні нормативні документи, основними серед яких є: Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»; П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»; Цивільний кодекс України; Податковий кодекс України.

В другому розділі роботи «Облік та аналіз дебіторської заборгованості на ТОВ «ІНСАЙТ+» наведена фінансово-економічна характеристика суб'єкта господарювання, загальна характеристика системи бухгалтерського обліку досліджуваного підприємства, описано технологічні процеси, що відбуваються на підприємстві. Також проведений аналіз дебіторської заборгованості на підприємстві.

На сьогоднішній день ТОВ «ІНСАЙТ+» - це український постачальник спецодягу, робітничого взуття і засобів індивідуального захисту.

Ціль компанії – збереження життя та здоров'я людей, роблячи їх працю безпечною в будь-яких екстремальних умовах.

Задум компанії – просувати культуру безпеки праці, надавати клієнтам продукцію високої якості і широкого асортименту власних брендів і брендів кращих світових виробників, через власні відділи продажів, роздрібну і дилерську мережу, шляхом підтримки великої наявності генерального асортименту на складі, швидких і якісних поставок з високим сервісом.

Основними продуктами діяльності підприємства є:

- робочий одяг, спецодяг, формений одяг та уніформа, класифіковані за родом діяльності, за типом тканини, за областю застосування, за належністю до спеціальності або професії;

- взуття – виробниче, захисне та спецпризначення;

- засоби індивідуального захисту, захисні і рятувальні шоломи, каски, маски, окуляри і щитки для захисту очей.

Аналіз основних фінансово – економічних показників зведено в таблицю 1. Спираючись на дані таблиці можна сказати, що майже всі показники у 2019 році збільшилися у порівнянні з 2017-2018 роками, що є позитивною тенденцією для підприємства, оскільки збільшення обсягу реалізованої продукції призводить до збільшення чистого прибутку підприємства. Отже засновники ТОВ «ІНСАЙТ+» зробили вірний крок у зміні діяльності підприємства, що принесло позитивний результат.

Таблиця 1

Фінансово-економічна характеристика ТОВ «ІНСАЙТ+» за 2017-2019 рр.

Показники	За рік			Абсолютне відхилення, ±		Темп приросту, %	
	2017	2018	2019	2017/2018	2018/2019	2017/2018	2018/2019
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	810	181,6	36146,7	-628,4	35965,1	-77,58	19804
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	629,8	148,8	27071,80	-481	26923	-76,57	1719,34
Витрати на 1 грн реалізованої продукції, грн	0,777	0,819	0,749	0,042	-0,07	5,41	-8,55
Валовий прибуток, тис. грн.	180,2	32,8	27071,8	-147,4	27039	-8180	82435,97
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	2,1	-50,8	1142	-52,9	1192,8	-	-
Чистий прибуток, тис. грн.	2,1	-51,2	1040,7	-53,3	1091,9	-	-
Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн	0	0	512,30	-	512,3	-	-
Віддача основних засобів, грн	0	0	70,55	-	70,55	-	-
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	423,2	589,95	15394,3	166,75	10804,35	39,4	2509,42
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,91	0,31	2,35	-1,6	2,04	-83,7	658,01
Тривалість 1 обороту оборотних активів, днів	188	1169,5	153	981,5	-1016,5	522,07	-86,9
Середньооблікова чисельність персоналу, чол	1	1	17,5	0	16,5	0	1650
Середньорічна продуктивність праці одного працівника, тис.грн/чол	810	181,6	2065,5	-628,4	1883,9	-77,5	1037,4
Рентабельність капіталу, %	0,26	-28,19	2,88	-28,45	31,07	-	-

Основними документами, які забезпечують організацію облікового процесу на підприємстві ТОВ «ІНСАЙТ+» є:

- наказ про облікову політику (внутрішній нормативний документ з організації та порядку ведення обліку на підприємстві, який містить сукупність способів та процедур організації і ведення обліку, що використовуються з метою підготовки, складання та подання фінансової звітності);

- штатний розпис (документ, що встановлює для підприємства структуру, штат і посадові оклади працівників, в тому числі і працівників облікового апарату);
- посадові інструкції всіх працівників облікового апарату.

Організація структури бухгалтерії лінійна, тобто всі працівники бухгалтерії підпорядковуються безпосередньо головному бухгалтеру і наведена на рис. 2..

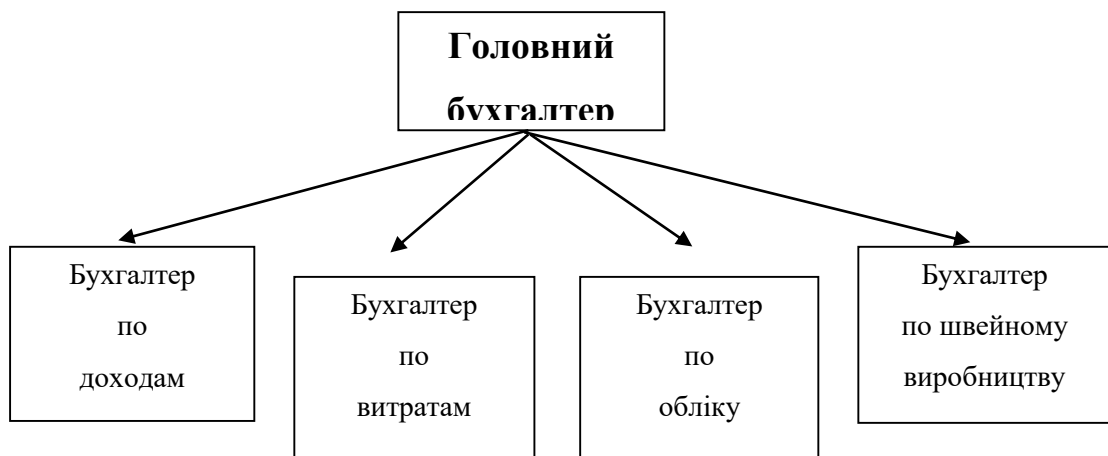

Рис. 2. Структура облікового апарату ТОВ «ІНСАЙТ+»

Структура бухгалтерії, окрім головного бухгалтера на підприємстві ТОВ «ІНСАЙТ+», включає в себе:

- Бухгалтера по доходам;
- Бухгалтера по витратам;
- Бухгалтера по обліку;
- Бухгалтера по швейному виробництву.

В роботі було проведено аналіз дебіторської заборгованості на основі даних фінансової звітності ТОВ «ІНСАЙТ+». Результати аналізу наведені у табл. 2.

Аналіз дебіторської заборгованості ТОВ «ІНСАЙТ+»

Показник	Кінець 2017 року	Кінець 2018 року	Кінець 2019 року
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	12,8	0	2844
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0,8	6,5	109,6
Інша поточна дебіторська заборгованість	603,3	198,4	1606,7
Разом:	616,10	204,9	4560,3

Отже, можна спостерігати, що загальна дебіторська заборгованість підприємства в 2019 році збільшилася на 4355,4 тис. грн.. Це відбулося через збільшення всіх показників дебіторської заборгованості. А дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги взагалі була погашена в 2018р., а в 2019 році – має найбільший приріст.

При аналізі дебіторської заборгованості дуже важливим показником є оборотність дебіторської заборгованості. Даний коефіцієнт показує, який розмір виручки припадає на кожну гривню дебіторської заборгованості. Чим вище цей показник, тим краще для підприємства.

У третьому розділі «Пропозиції, щодо удосконалення обліково-аналітичної роботи та підвищення ефективності діяльності ТОВ «ІНСАЙТ+» нами розроблено заходи щодо удосконалення обліково – аналітичної роботи, а саме: доповнення наказу про облікову політику елементами щодо переоцінки дебіторської заборгованості; удосконалення посадових інструкцій бухгалтерів; впровадження управлінського обліку тощо.

Аналіз сильних та слабких сторін ТОВ «ІНСАЙТ+» на ринку було проведемо за допомогою SWOT- аналізу.

Результати занесені до таблиці 3

Аналіз сильних та слабких сторін підприємства

Сильні сторони:	Слабкі сторони:
<ul style="list-style-type: none"> • наявність висококваліфікованих кадрів; • відносно низька ціна продукції; • наявність двухсторонніх нагоджених відносин у сфері міжнародної торгівлі; • достатньо різноманітний асортимент продукції; • відносно стабільні ринки збуту; • злагоджена система соціальної підтримки працівників 	<ul style="list-style-type: none"> • велика конкуренція; • недостатня забезпеченість транспорту для доставки продукції; • висока технологічна залежність від інших частин виробничого процесу; • плинність кадрів на виробництві
Можливості:	Загрози:
<ul style="list-style-type: none"> • збільшення обсягу виробництва; • завоювання нових ринків збуту на території України; • завоювання та зміцнення позицій на іноземних ринках; • позитивна динаміка обсягів реалізації продукції, 	<ul style="list-style-type: none"> • можливість втрати іноземних партнерів; • захоплення ринку конкурентами; • подорожчання сировини; • проблеми захисту прав інтелектуальної власності, що гальмує винаходи та патентування; • політична нестабільність та фінансова криза в країні

Пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності підприємства ґрунтуються на результатах аналізу його сильних і слабких сторін, а також враховують наявні резерви, які на сьогодні ще не використані. Реалії сьогодення диктують підприємству свої умови, і враховуючи наявність більш сильних конкурентів у цій галузі, підприємству слід проводити гнучку цінову, маркетингову політику та постійно вишукувати нові резерви підвищення ефективності діяльності.

Основні заходи щодо удосконалення організації обліку на підприємстві зведемо в таблицю 4.

Шляхи покращення діяльності ТОВ «ІНСАЙТ+»

№ з/п	Підхід	Шляхи удосконалення	Очікуваний результат
1.	Методичний підхід	Використовувати метод нарахування резерву сумнівних боргів на підставі класифікації дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги по строкам непогашення (до 3-х місяців, до 6-и місяців, до 12-и місяців)	Більш якісне та зручне відображення в бухгалтерському обліку дебіторів
2	Методичний підхід	Впровадження методу надання знижок за дострокової оплати	Зменшення розміру дебіторської заборгованості
3	Розробка стратегій підприємства, щодо перспектив подальшого розвитку	Впровадження Положення про організацію стратегічного управлінського обліку	Забезпечення інформацією, яка необхідна для стратегічного планування, контролю та прийняття управлінських рішень, а також контроль та оцінка результатів діяльності підприємства в досягненні цілей.
4	Удосконалення наказу про облікову політику підприємства	Удосконалення наказу про облікову політику в розрізі чинного законодавства України	Запобігання виникнення помилок в системі бухгалтерського обліку підприємства
5	Удосконалення в наказі про облікову політику пункту про дебіторську заборгованість	Удосконалення шляхом додавання відповідних додатків для більш конкретної інформації	Облік дебіторської заборгованості ведеться більш детально і чітко
6	Удосконалення посадових інструкцій	Розробка нових та удосконалення існуючих посадових інструкцій	Підвищення продуктивності праці працівників
7	Удосконалення організації бухгалтерського обліку	Розробка графіку документообігу руху первинних документів	Ефективне, правильне та раціональне ведення бухгалтерського обліку

Отже, впровадження вищезазначених заходів дасть змогу налагодити чіткий фінансовий та управлінський облік на досліджуваному підприємстві, що в свою чергу сприятиме підвищенню ефективності обліково – аналітичної роботи в цілому.

Основні пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності підприємства приведені в таблиці 5.

Таблиця 5

Пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності ТОВ «ІНСАЙТ+»

Заходи	Шляхи удосконалення	Очікуваний результат
1.Збільшення доходу від реалізації продукції	Переглянути структуру випуску продукції	Розширення виробництва більш рентабельною продукцією
2.Розширення ринків збуту	Пошук нових клієнтів, реклама Розширення асортименту продукції та підвищення її якості	Підвищення обсягів реалізації продукції, зменшення залишків готової продукції на складах, збільшення виручки від реалізації
3.Підбір на посади менеджерів збуту високо кваліфікованих працівників	Пошук працівників по високим критеріям та стажем роботи на аналогічній посаді	Підвищення продаж, збільшення доходу підприємства
4. Проведення пошуку нових партнерів	Пошук нових постачальників з доступними цінами та високою якістю	Розширення складу асортиментом товару високої якості

Пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності підприємства ґрунтуються на результатах аналізу його сильних і слабких сторін, а також враховують наявні резерви, які на сьогодні ще не використані. Реалії сьогодення диктують підприємству свої умови, і враховуючи наявність більш сильних конкурентів у цій галузі, підприємству слід проводити гнучку цінову, маркетингову політику та постійно вишукувати нові резерви підвищення ефективності діяльності.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволило нам здійснити наступні висновки:

Аналізуючи всі висвітлені точки зору щодо трактування поняття "дебіторська заборгованість", можна дійти висновку, що визначення сутності поняття неоднозначно вирішене у науковій літературі, саме тому було запропоновано підходи щодо визначення поняття "дебіторська заборгованість" у роботах вітчизняних авторів, і ми дійшли до висновку, що дебіторська заборгованість - це складова оборотного капіталу, яка представляє собою вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції послуг. Основна мета управління дебіторською заборгованістю полягає в мінімізації її розміру та строків інкасації боргу.

2. Для засвідчення факту господарських операцій по дебіторській заборгованості облік ведеться на підставі господарських договорів та первинних документів.

3. Провівши розрахунки показників дебіторської заборгованості, можна зробити висновок, що політика управління дебіторською заборгованістю за 2017-2018р. на ТОВ «ІНСАЙТ+» не була якісною і середній період погашення дебіторської заборгованості мав завищені показники. А в 2019 р. ситуація покращилася. Таким чином, робота компанії за цим напрямком має ефективні наслідки.

4. Спираючись на дані таблиці 1 можна сказати, що майже всі показники у 2019 році збільшився у порівнянні з 2017-2018 роками, що є позитивною тенденцією для підприємства, оскільки збільшення обсягу реалізованої продукції призводить до збільшення чистого прибутку підприємства. Отже засновники ТОВ «ІНСАЙТ+» зробили вірний крок у зміні діяльності підприємства, що принесло позитивний результат.

Базуючись на результатах дослідження організації обліку на підприємстві, нами розроблено заходи щодо удосконалення обліково – аналітичної роботи, а саме: доповнення наказу про облікову політики елементами щодо доповнення

дебіторської заборгованості; удосконалення посадових інструкцій бухгалтерів згідно їх безпосередніх обов'язків; впровадження управлінського обліку, автоматизація бухгалтерського обліку.

б. Аналіз сильних та слабких сторін ТОВ «ІНСАЙТ+» на ринку було проведемо за допомогою SWOT- аналізу.

До сильних сторін ТОВ «ІНСАЙТ+» можна віднести відносну стабільність ринків збуту продукції. На підприємстві працюють досвідчені спеціалісти, рівень кваліфікації яких відповідає займаним посадам, діє злагоджена система соціальної підтримки працівників підприємства.

Слабкими сторонами підприємства є недостатня забезпеченість транспортними засобами для доставки товару клієнтам, плінність кадрів на виробництві, що часто призупиняє той чи інший процес виготовлення продукції..

Пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності підприємства ґрунтуються на результатах аналізу його сильних і слабких сторін, а також враховують наявні резерви, які на сьогодні ще не використані. Реалії сьогодення диктують підприємству свої умови, і враховуючи наявність більш сильних конкурентів у цій галузі, підприємству слід проводити гнучку цінову, маркетингову політику та постійно вишукувати нові резерви підвищення ефективності діяльності.